

มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์: ศึกษาวิเคราะห์ เปรียบเทียบกฎหมายไทย กฎหมายสหรัฐอเมริกาและกฎหมายฟิลิปปินส์

LEGAL PROVENTIVE AND SUPPRESSIVE MEASURES OF CYBERBULLYING: A COMPARATIVE STUDY OF
THAI, UNITED STATES, AND PHILIPPINE LAWS

กรรณา ทาแก้ว

สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Karuna Takaeo

Bachelor of Laws (LL.B.) Faculty of Humanities and Social Sciences, Loei Rajabhat University

Corresponding Author, E-mail: karuna.lrukk@gmail.com

(Received : March 19, 2026; Edit : March 27, 2026; accepted : March 29, 2026)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ (Cyberbullying) ระหว่างกฎหมายไทย กฎหมายสหรัฐอเมริกาและกฎหมายฟิลิปปินส์ ผลการศึกษาพบว่าแนวคิดทางกฎหมายมีวิวัฒนาการจากการคุ้มครองสิทธิเชิงรูปธรรมสู่การคุ้มครองสภาวะทางจิตใจในพื้นที่เสมือนจริง กฎหมายไทยปัจจุบันยังเป็นลักษณะปะติดปะต่อระหว่างประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายคอมพิวเตอร์ ซึ่งเผยให้เห็นช่องว่าง ได้แก่ 1) การขาดนิยามทางกฎหมายของการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ที่ชัดเจน 2) ข้อจำกัดขององค์ประกอบความผิด “ซึ่งหน้า” ที่ไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมในโลกออนไลน์ และ 3) การขาดกลไกกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของตัวกลางหรือแพลตฟอร์ม เมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศ สหรัฐอเมริกามีกฎหมายเฉพาะระดับมลรัฐและการบูรณาการนโยบายการศึกษาอย่างเป็นระบบ ขณะที่ฟิลิปปินส์มีกฎหมาย Anti-Bullying Act กำหนดนิยามและพันธกิจสถานศึกษาชัดเจน ควบคู่กับ Cybercrime Prevention Act ที่เพิ่มอัตราโทษสำหรับความผิดทางไซเบอร์และมีกลไกเยียวยาความเสียหายทางศีลธรรม บทความนี้เสนอแนะให้ประเทศไทยควรพิจารณาตรากฎหมายเฉพาะ (Sui Generis Law) ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์โดยตรง โดยกำหนดนิยามความผิดให้ชัดเจนครอบคลุมการคุกคามทางจิตใจและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ พร้อมทั้งเพิ่มอัตราโทษให้เหมาะสม นอกจากนี้ ควรมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ให้บริการแพลตฟอร์ม (Duty of Care) ในการระงับหรือลบเนื้อหาที่ละเมิดสิทธิอย่างรวดเร็ว และบังคับให้สถานศึกษามีนโยบายป้องกันและระบบการรายงานเหตุ (Mandatory Reporting) อย่างเป็นระบบ เพื่อยกระดับการคุ้มครองเด็กและเยาวชนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

คำสำคัญ: การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์, การป้องกัน, การเปรียบเทียบ, กฎหมาย

Abstract

This academic articles aims to compare Thai, US, and Philippine laws on the prevention and suppression of cyberbullying. The study found that legal concepts have evolved from protecting tangible rights to protecting mental well-being in virtual settings. Current Thai law is a fragmented blend of the Penal Code and the Computer Crime Act, these include: 1) the lack of a clear legal definition of cyberbullying; 2) the limitations of the "in-the-hand" offense element that do not align with online circumstances; and 3) the lack of mechanisms to define the responsibilities of intermediaries or platforms. In comparison, the United States has state-level specific laws and systematically integrated educational policies, while the Philippines has the Anti-Bullying Act, clearly defining the offense and the responsibilities of educational institutions, coupled with the Cybercrime Prevention Act, which increases penalties for cyberbullying offenses and provides mechanisms for moral remedies. This article suggests that Thailand should consider enacting the “Sui Generis Law” on the prevention and suppression of cyberbullying, clearly defining the offense to encompass psychological harassment and the infringement of human dignity, and increasing appropriate penalties. Furthermore, a “Duty of Care” should be established for platform providers to promptly suspend or remove infringing content, and educational institutions should be required to have systematic prevention policies and reporting systems in place to maximize the effectiveness of child and youth protection.

Keywords: Cyberbullying, Prevention, Comparison, Law

บทนำ

การกลั่นแกล้ง (Bullying) ไม่ใช่ปัญหาใหม่ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน แต่เดิมมักถูกมองว่าเป็นเพียงเรื่องประเพณีหรือถูกทำให้กลายเป็นเรื่องปกติตลอดมา อย่างไรก็ตามในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทสำคัญ พฤติกรรมนี้ได้วิวัฒนาการไปสู่การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ (Cyberbullying) ซึ่งหมายถึงพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร เช่น โทรศัพท์มือถือ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อสังคมออนไลน์ เป็นเครื่องมือในการด่าทอ คุกคาม หรือเผยแพร่ข้อความอันเป็นเท็จเพื่อสร้างความเสียหายต่อชื่อเสียงและจิตใจ (ณัฐพล ประดิษฐ์ผลเลิศ, 2025: 132) ความแตกต่างที่สำคัญระหว่างการกลั่นแกล้งแบบดั้งเดิมและการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ คือ ความสามารถในการปกปิดตัวตน (Anonymity) ของผู้กระทำ และการที่ข้อมูลสามารถแพร่กระจายไปในวงกว้างได้อย่างรวดเร็วตลอด 24 ชั่วโมง ทำให้เหยื่อไม่สามารถหลีกเลี่ยงจากปัญหาได้แม้จะอยู่ในพื้นที่ส่วนตัว ผลกระทบที่เกิดขึ้นจึงทวีความรุนแรงกว่าปกติโดยเฉพาะกับเด็กและเยาวชน จากสถิติพบว่าเยาวชนไทยกว่า 1 ใน 3 เคยเกี่ยวข้องกับการกลั่นแกล้งออนไลน์ และส่งผลกระทบต่อจิตใจทำให้เกิดภาวะซึมเศร้า หรือตัดสินใจทำร้ายตนเองและฆ่าตัวตายในที่สุด (Kantita Sripa and Theeravut Ninphet, 2024: 114) ใน พ.ศ. 2567 ผลสำรวจของสภาเด็กและเยาวชนฯ และสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ระบุว่าเยาวชนไทยกว่า 91% เคยพบเห็นหรือตกเป็นเหยื่อการกลั่นแกล้งออนไลน์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อจิตใจรุนแรงจนนำไปสู่ภาวะซึมเศร้าและการคิดสั้นสูงถึง 18.2% (สภาเด็กและเยาวชนฯ และสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2567) หรือในกรณีการขุดคุ้ยประวัติเพื่อล่าแหม่มด (Doxing & Social Sanction) โดยกลุ่มผู้ใช้งานโซเชียลมีเดียรวมตัวกันขุดคุ้ยประวัติ ข้อมูลส่วนตัว หรือภาพในอดีตของบุคคลมาเผยแพร่เพื่อให้สังคมประณาม (เช่น กรณี “Social Sanction” ต่อผู้ที่มีความเห็นต่าง) หากข้อมูลที่นำมาโพสต์เป็นความจริง กฎหมายหมิ่นประมาทไม่สามารถเอาผิดได้ เนื่องจากจำเลยสามารถอ้างเหตุ “ติชมด้วยความเป็นธรรม” (มาตรา 329) หรืออ้างว่าเป็นเรื่องจริงที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ แม้พฤติกรรมดังกล่าวจะสร้างบาดแผลทางจิตใจอย่างรุนแรงต่อผู้ถูกกระทำก็ตาม (วัชรพล ชัยปัญญา, 2561, 6-7) ดังนั้นกฎหมายหมิ่นประมาทหรือพระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ ยังคงมุ่งเน้นเพียงการคุ้มครองชื่อเสียงและระบบข้อมูล แต่ยังไม่ครอบคลุมถึง “บาดแผลทางจิตใจ” และการคุ้มครองสภาวะทางอารมณ์ในพื้นที่เสมือนที่เป็นรูปธรรม (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2567)

ในมิติด้านสิทธิมนุษยชน การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ในปัจจุบันมิได้เป็นเพียงปัญหาระหว่างบุคคลหรือเรื่องประเพณีที่ยอมรับได้อีกต่อไป แต่เป็นพฤติกรรมที่ละเมิดต่อสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว (Right to Privacy) และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ได้รับการรับรองทั้งในระดับสากลและรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 32 ได้บัญญัติให้การคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัวไว้อย่างชัดเจน ดังนั้น การด่าทอ คุกคาม หรือเผยแพร่ข้อมูลเท็จบนโลกออนไลน์จึงถือเป็นการละเมิดสิทธิพื้นฐานที่รัฐธรรมนูญให้การคุ้มครอง และรัฐมีพันธกรณีตามมาตรา 55 และมาตรา 71 ที่ต้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนมิให้ถูกละเมิดสิทธิ การจัดการปัญหานี้จึงไม่ใช่เพียงเรื่องความขัดแย้งส่วนตัว แต่เป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องวางกลไกทางกฎหมายเพื่อปกป้องสิทธิส่วนบุคคล และสร้างสมดุลระหว่างเสรีภาพในการแสดงออกกับการเคารพสิทธิของผู้อื่นบนพื้นที่ไซเบอร์ เพื่อยกระดับความปลอดภัยและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ใช้งานทุกคน

แม้ปัญหาจะทวีความรุนแรงและมีมิติของการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานที่ชัดเจนแต่มาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยในปัจจุบันยังคงมีข้อจำกัดและช่องว่างอยู่มาก ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเฉพาะที่บัญญัติเรื่องการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ไว้โดยตรง การบังคับใช้กฎหมายปัจจุบัน เช่น ประมวลกฎหมายอาญา ฐานหมิ่นประมาท (มาตรา 326) หรือการดูหมิ่นซึ่งหน้า (มาตรา 393) มักเน้นไปที่การคุ้มครองชื่อเสียงในเชิงข้อเท็จจริงมากกว่าการคุ้มครองสภาพจิตใจ ขณะที่พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14 มุ่งเน้นไปที่ข้อมูลปลอมที่กระทบต่อระบบและความมั่นคง มากกว่าพฤติกรรมการกลั่นแกล้งระหว่างบุคคล (วรภัทร รัตนพาณิษฐ์, 2566: 133) ช่องว่างเหล่านี้นำไปสู่การขาดประสิทธิภาพในการคุ้มครองสิทธิเด็กตามหลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก (วันวิสาข์ ไชยพันธ์, 2562: 13)

การศึกษานี้ได้เลือกศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายของสหรัฐอเมริกาและฟิลิปปินส์ เนื่องจากทั้งสองประเทศมีลักษณะเด่นที่สามารถนำมาเป็นต้นแบบในการพัฒนากฎหมายของประเทศไทยได้ กล่าวคือ กรณีของสหรัฐอเมริกา ถือเป็นต้นแบบของประเทศที่มีวิวัฒนาการทางกฎหมายก้าวหน้าและมีความตื่นตัวสูง โดยมีการตรากฎหมายเฉพาะในระดับมลรัฐที่เข้มงวดถึง 48 มลรัฐ มีการกำหนดโทษทางอาญาที่ชัดเจนสำหรับการกลั่นแกล้งออนไลน์ต่อเยาวชน (เช่น Grace’s Law) (กองกฎหมายต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2564: 22) และมีความโดดเด่นในการบริหารจัดการแบบบูรณาการที่เชื่อมโยงกฎหมายสิทธิพลเมืองเข้ากับนโยบายการศึกษาอย่างเป็นระบบ และในกรณีของฟิลิปปินส์เป็นประเทศในภูมิภาคอาเซียนที่มีบริบททางสังคมและรากฐานทางรัฐธรรมนูญใกล้เคียงกับประเทศไทย แต่มีความก้าวหน้าในการตรากฎหมายเฉพาะ (Anti-Bullying Act

หรือ RA 10627) (อ้างแล้ว, 2564: 105) ที่กำหนดนิยามการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์และพันธกิจของสถานศึกษาไว้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม อีกทั้งยังมีกลไกการเยียวยาความเสียหายทางศีลธรรม (Moral Damages) ที่สอดคล้องกับความเสียหายทางจิตใจของเหยื่อ

ดังนั้น บทความวิชาการนี้จึงมุ่งเน้นการศึกษาวិเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทย สหรัฐอเมริกา และฟิลิปปินส์ เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการตรากฎหมายเฉพาะหรือการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติทางกฎหมายที่มีอยู่เดิม เพื่อยกระดับการคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลและบริบทของสังคมไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดทางกฎหมายของการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ เพื่อวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายและปัญหาการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของประเทศไทย และเพื่อศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างเกี่ยวกับกฎหมายการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของสหรัฐอเมริกาและกฎหมายของฟิลิปปินส์

สมมติฐานประเทศไทยประสบปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ เนื่องจากบทบัญญัติทางกฎหมายในปัจจุบันมีลักษณะกระจัดกระจายอยู่ในกฎหมายหลายฉบับ ซึ่งไม่ได้วางมาตรการควบคุมที่ครอบคลุมรอบด้านและมีประสิทธิภาพเพียงพอต่อสภาพปัญหาในยุคดิจิทัล อีกทั้งยังขาดกลไกทางกฎหมายที่จำเป็นและเหมาะสม โดยเฉพาะมาตรการเชิงป้องกันในสถานศึกษาและหน้าที่ความรับผิดชอบของแพลตฟอร์มออนไลน์

ดังนั้น หากมีการตรากฎหมายเฉพาะ (Sui Generis Law) เพื่อป้องกันและปราบปรามการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ โดยอาศัยการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายของสหรัฐอเมริกา (ในส่วนของหน้าที่ผู้ให้บริการเครือข่ายและการแบ่งระดับโทษอาญา) และกฎหมายของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ (ในส่วนของนิยามที่ชัดเจนและมาตรการบังคับในสถานศึกษา) จะช่วยให้รัฐสามารถวางระบบการบริหารจัดการ การตรวจสอบ และการเยียวยาผู้เสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับมาตรฐานสากล ในขณะเดียวกันยังช่วยสร้างสมดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลและการจำกัดเสรีภาพในการแสดงออกที่เกินขอบเขตบนโลกออนไลน์ได้อย่างเหมาะสม

วิธีการดำเนินการ

บทความวิชาการนี้เป็นการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางกฎหมาย (Legal Research) แบบวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งมุ่งศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบแนวคิดทางกฎหมายและมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของประเทศไทย สหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ โดยมีรายละเอียดของวิธีการดำเนินการ ดังต่อไปนี้

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้เขียนดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล 2 ประเภทหลัก ได้แก่ เป็นการรวบรวมข้อมูลจากตัวบทกฎหมายมีผลบังคับใช้หรือเคยมีผลบังคับใช้ในแต่ละประเทศ ประกอบด้วย ประเทศไทย ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ประมวลกฎหมายอาญา (มาตรา 326 328 392 393 และ 397) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (มาตรา 420 และ 423) และพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม สำหรับสหรัฐอเมริกา ได้แก่ กฎหมายระดับสหพันธรัฐ เช่น Civil Rights Act of 1964 (Title IV, VI) Education Amendments of 1972 (Title IX) Rehabilitation Act (Section 504) Americans with Disabilities Act (ADA) รวมถึงร่างกฎหมาย Megan Meier Cyberbullying Prevention Act และกฎหมายระดับมลรัฐ เช่น กฎหมายเฉพาะของมลรัฐลุยเซียนา มลรัฐแมรี่แลนด์ (Grace's Law 2.0) และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการสหรัฐฯ สำหรับสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ค.ศ. 1987 Anti-Bullying Act of 2013 (RA 10627) Cybercrime Prevention Act of 2012 (RA 10175) และ Safe Spaces Act (RA 11313) นอกจากนี้ยังมีการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการที่มีผู้รวบรวมและวิเคราะห์ไว้แล้ว เพื่อใช้ประกอบการตีความและทำความเข้าใจบริบทของกฎหมาย รวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้ ได้แก่ ตำราทางกฎหมาย บทความวิจัย และบทความวิชาการที่ตีพิมพ์ในวารสารทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ และดัชนีนิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ กฎหมายเปรียบเทียบ และการคุ้มครองสิทธิเด็ก ตลอดจนความคิดเห็นทางกฎหมาย บทวิเคราะห์ของนักวิชาการ และเอกสารเผยแพร่ของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

นอกจากนี้ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการสำคัญสามประการ ได้แก่ การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อทำความเข้าใจแนวคิดพื้นฐานทางกฎหมาย องค์ประกอบความผิด มาตรการป้องกันและปราบปราม รวมถึงกลไกการเยียวยาของแต่ละประเทศจากการศึกษาเอกสารขั้นต้นและขั้นรอง จากนั้นจึงใช้ การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ (Comparative Analysis) เพื่อชี้ให้เห็นจุดเด่น จุดด้อย และความแตกต่างของมาตรการทางกฎหมายของทั้งสามประเทศในประเด็นสำคัญ อาทิ

นิยมของการกระทำ ความรับผิดชอบของตัวกลางแพลตฟอร์ม การบูรณาการกับนโยบายการศึกษา การกำหนดโทษและกลไกการเยียวยา และท้ายที่สุดใช้การวิเคราะห์ช่องว่างทางกฎหมาย (Legal Gap Analysis) เพื่อชี้ให้เห็นช่องว่างหรือความไม่เหมาะสมของกฎหมายไทยเมื่อเทียบกับกฎหมายของสหรัฐอเมริกาและฟิลิปปินส์ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายไทยจากข้อมูลทางวิชาการ ซึ่งจะนำไปสู่การสรุปผลและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงหรือพัฒนากฎหมายของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

ผลการศึกษา

ในหัวข้อนี้เป็นการทำอธิบายถึงมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ โดยมีเนื้อหา 2 ประเด็น ดังต่อไปนี้ 1.แนวคิดทางกฎหมายของการกลั่นแกล้งทางทางไซเบอร์ และ 2. กฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์: ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายไทย กฎหมายสหรัฐอเมริกาและกฎหมายฟิลิปปินส์

1. แนวคิดทางกฎหมายของการกลั่นแกล้งทางทางไซเบอร์

ผลการศึกษาแนวคิดทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ สะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการสำคัญที่จำเป็นต้องก้าวข้ามจากพฤติกรรมก้าวร้าวในพื้นที่ทางกายภาพ ไปสู่การคุ้มครองสิทธิในพื้นที่เสมือนจริงอย่างเป็นระบบ โดยมีประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายได้ว่า หัวใจสำคัญคือการเปลี่ยนผ่านของวัฒนธรรมทางกฎหมายจากการคุ้มครองวัตถุสู่การคุ้มครองสถานะทางจิตใจ แนวคิดพื้นฐานในการจัดการปัญหาดังกล่าวตั้งอยู่บนหลักการคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัว (Right to Privacy) และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ได้รับการรับรองทั้งในระดับสากลและรัฐธรรมนูญ เมื่อพฤติกรรมการคุกคามย้ายฐานเข้าสู่โลกออนไลน์ แนวคิดทางกฎหมายจึงต้องวิวัฒนาการจากการคุ้มครองสิทธิเชิงรูปธรรม เช่น ร่างกายหรือชื่อเสียง ไปสู่การระบุมความผิดที่ครอบคลุมถึง “สถานะทางจิตใจและการดำรงชีวิตในยุคดิจิทัล” (Candice L Odgers, Michaeline Jensen, 2021) เนื่องจากผลกระทบจากการกลั่นแกล้งออนไลน์มีความรุนแรงและนำไปสู่ปัญหาสุขภาพจิตที่ซับซ้อน เช่น ภาวะซึมเศร้า หรือการฆ่าตัวตาย ซึ่งมีระดับความรุนแรงและยืดเยื้อกว่าการกลั่นแกล้งแบบดั้งเดิม

การวิเคราะห์ช่องว่างทางกฎหมาย (Legal Gap Analysis) ชี้ให้เห็นถึงความไม่เพียงพอของแนวคิดทางกฎหมายแบบดั้งเดิมอย่างเด่นชัด โดยเฉพาะความผิดฐานหมิ่นประมาท (มาตรา 326) คือการใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม โดยมีการนำเรื่องราว (โดยอาจเป็นความจริงหรือเท็จ) ไปเล่าหรือบอกต่อให้คนอื่นฟัง ซึ่งมีลักษณะที่น่าจะทำให้ผู้ถูกกล่าวหาคนนั้นต้องเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชังจากคนในสังคม หรือการดูหมิ่นซึ่งหน้า (มาตรา 392) คือการด่าทอหรือสบประมาทต่อหน้า โดยไม่จำเป็นต้องมีบุคคลที่สามเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่เป็นการมุ่งเน้นไปที่การลดทอนคุณค่าหรือเหยียดหยามศักดิ์ศรีของตัวผู้เสียหายโดยตรง ทั้งนี้ในมาตราดังกล่าวมีข้อจำกัดด้านองค์ประกอบความผิด “ซึ่งหน้า” เนื่องจากกฎหมายเดิมมุ่งเน้นการด่าทอต่อหน้าเพื่อป้องกันเหตุร้ายเฉพาะหน้า แต่การกลั่นแกล้งออนไลน์เป็นการกระทำทางระยะทางที่ผู้กระทำได้อยู่ในพื้นที่เดียวกัน (วันวิสาข์ ไชยพันธ์, 2562: 5-6) นอกจากนี้มาตรฐานการพิจารณาความผิดที่ใช้ “มาตรฐานวิญญูชน” หรือความรู้สึกของคนทั่วไป มิใช่ความรู้สึกของผู้ถูกกระทำเพียงฝ่ายเดียว ทำให้การล้อเลียนเด็กที่ส่งผลกระทบต่อจิตใจอย่างรุนแรงอาจไม่ถูกมองว่าเป็นความผิดหากสังคมเห็นว่าเป็นเพียงเรื่องขบขัน (กองกฎหมายต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2564: 91-92) ยิ่งไปกว่านั้น พื้นที่เสมือนยังสร้างความไม่สมดุลทางอำนาจในรูปแบบใหม่ โดยเปลี่ยนจากพลังกลั่นแกล้งทางกายไปสู่การใช้ “ความเป็นนิรนาม” (เอกชัย สิงห์ทอง, 2568: 61) เพื่อปกปิดตัวตนและเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล ทำให้เหยื่อตกอยู่ในสถานะที่ยากจะป้องกันตนเองได้

อย่างไรก็ตาม แนวคิดทางกฎหมายของการกลั่นแกล้งทางทางไซเบอร์มีการเน้นมาตรการบูรณาการ (Comprehensive Approach) ที่เชื่อมโยงสถานศึกษาและกลไกทางปกครองเข้าด้วยกัน (Kantita Sripa and Theeravut Ninphet, 2023: 115-116) ควบคู่ไปกับการให้น้ำหนักกับ “หน้าที่ในการระมัดระวัง” (Duty of Care) ของผู้ให้บริการแพลตฟอร์มออนไลน์ ในฐานะตัวกลางที่ต้องรับผิดชอบต่อมาตรฐานชุมชนและการลบเนื้อหาที่ละเมิดสิทธิ โดยหัวใจสำคัญ ในบริบทนี้ คือความรับผิดชอบเชิงรุกที่แพลตฟอร์มต้องมีต่อมาตรฐานชุมชนและการคุ้มครองสิทธิของผู้ใช้งานบนแพลตฟอร์มต้องทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลพื้นที่ ที่มีมาตรการป้องกันและจัดการกับเนื้อหาที่ละเมิดสิทธิผู้อื่นอย่างเหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นการใช้ระบบคัดกรองเบื้องต้นเพื่อตัดกัณฑ์หายบคายหรือข้อความสร้างความเกลียดชัง หรือการมีกลไกรับแจ้งและลบเนื้อหา (Notice and Takedown) ที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ หากแพลตฟอร์มละเลยหน้าที่ในการระมัดระวัง เช่น ทราบว่ามีกรณีหมิ่นประมาทหรือด่าทออย่างรุนแรงเกิดขึ้นแต่เพิกเฉยไม่ดำเนินการใดๆ แพลตฟอร์มต้องร่วมรับผิดชอบในฐานะผู้สนับสนุนหรือผู้ปล่อยปละละเลยให้เกิดการละเมิดสิทธิ ดังนั้น แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์จึงมิใช่เพียงการขยายขอบเขตของข้อบังคับเดิม แต่เป็นการสร้างบรรทัดฐานใหม่ที่มีแนวโน้มการคุ้มครองประโยชน์สูงสุดให้กับผู้ใช้งานและความปลอดภัยในชีวิตดิจิทัล เพื่อไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น

2. กฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์: ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายไทย กฎหมายสหรัฐอเมริกาและกฎหมายฟิลิปปินส์

กฎหมายของประเทศไทย

จากการศึกษาสถานการณ์กฎหมายในปัจจุบัน พบว่าประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่บัญญัติเรื่องการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ (Cyberbullying) ไว้เป็นการเฉพาะ มาตรการทางกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันจึงเป็นการนำบทบัญญัติจากกฎหมายหลายฉบับ มาปรับใช้ตามลักษณะของการกระทำ (Patchwork Legislation) โดยประการแรก มาตรการตามประมวลกฎหมายอาญาได้ถูกนำมาปรับใช้ในหลายฐานความผิด เช่น ความผิดฐานหมิ่นประมาทตามมาตรา 326 และการหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณาตามมาตรา 328 ในกรณีที่มีการใส่ความต่อบุคคลที่สาม รวมถึงความผิดฐานดูหมิ่นซึ่งหน้าตามมาตรา 393 ความผิดฐานทำให้เกิดความหวาดกลัวหรือตกใจโดยการขู่เข็ญตามมาตรา 392 และความผิดฐานทู่ซ้งฐานรังแก ข่มเหงหรือคุกคาม ตามมาตรา 397 ประการต่อมาคือ มาตรการตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ฯ ซึ่งมีการปรับใช้มาตรา 14 ในส่วนที่เกี่ยวกับการนำเข้าข้อมูลปลอมหรือข้อมูลอันเป็นเท็จสู่ระบบคอมพิวเตอร์ และมาตรา 16 ในกรณีที่มีการเผยแพร่ภาพตัดต่อหรือดัดแปลงที่ทำให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียงหรือได้รับความอับอาย ขณะที่ในทางแพ่ง ผู้ถูกกลั่นแกล้งสามารถเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฐานละเมิดตามมาตรา 420 และการไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความที่ไม่เป็นความจริงอันส่งผลเสียหายต่อชื่อเสียงหรือทางทำมาหาได้ตามมาตรา 423 (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2550: 5-6) ซึ่งมาตรการเหล่านี้ล้วนสอดคล้องกับหลักการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 32 ที่ให้การคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัว อันเป็นรากฐานสำคัญในการคุ้มครองบุคคลจากการถูกละเมิด (ราชกิจจานุเบกษา, 2560: 9)

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีมาตรการทางกฎหมายหลายฉบับแต่ผลการวิจัยกลับชี้ให้เห็นถึงปัญหาและอุปสรรคเชิงโครงสร้างในการบังคับใช้กฎหมายที่สำคัญหลายประการ เริ่มต้นจากการขาดนิยามทางกฎหมายของคำว่า “การกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต” ที่ชัดเจน ส่งผลให้เกิดความคลุมเครือในการตีความองค์ประกอบความผิด (วรภัทร รัตนพาณิษฐ์, 2566: 135-136) อีกทั้งยังมีข้อจำกัดขององค์ประกอบความผิด “ซึ่งหน้า” ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 393 ที่มุ่งเน้นการป้องกันเหตุร้ายต่อหน้า แต่การกลั่นแกล้งออนไลน์กระทำผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ซึ่งผู้กระทำและผู้ถูกกระทำอยู่คนละสถานที่เดียวกัน จึงมักไม่เข้าองค์ประกอบความผิดดังกล่าว (ณัฐพล ประดิษฐ์ผลเลิศ, 2025: 137)

นอกจากนี้ มาตรฐานการพิจารณาความเสียหายของกฎหมายหมิ่นประมาทที่ใช้มาตรฐานความรู้สึกของ “วิญญูชน” มากกว่าความรู้สึกของผู้ถูกระทำเพียงฝ่ายเดียว ทำให้การกลั่นแกล้งที่ส่งผลกระทบต่อจิตใจอย่างรุนแรงอาจไม่ถูกมองว่าเป็นความผิดหากคนทั่วไปเห็นว่าเป็นเพียงเรื่องขบขัน อีกทั้งพฤติกรรมบางอย่าง เช่น การกีดกันออกจากกลุ่ม (Exclusion) ก็ยังไม่มีกฎหมายรองรับอย่างครอบคลุม (Costales และคณะ, 2022) ขณะเดียวกัน วัตถุประสงค์ของกฎหมายคอมพิวเตอร์เองยังไม่สอดคล้องกับพฤติกรรม เนื่องจากมุ่งคุ้มครองระบบคอมพิวเตอร์และความมั่นคงมากกว่าการกลั่นแกล้งระหว่างบุคคล โดยเฉพาะหลังการแก้ไขพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ใน พ.ศ. 2560 ที่มาตรา 14 (1) ระบุชัดเจนว่าไม่ใช้กับความผิดฐานหมิ่นประมาท ยิ่งทำให้เกิดช่องว่างในการจัดการข้อมูลเท็จที่มุ่งทำลายชื่อเสียงบุคคล (พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560)

ปัญหาดังกล่าวยังรวมถึงการขาดความรับผิดชอบของตัวกลาง (Platform) ซึ่งกฎหมายไทยไม่ได้กำหนดหน้าที่ให้ผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ต้องมีมาตรการลบเนื้อหา ทันทีเมื่อได้รับแจ้ง ทำให้เนื้อหาที่สร้างความเสียหายยังคงแพร่หลายและเยียวยาได้ยาก ตลอดจนความไม่เพียงพอของการเยียวยาในทางแพ่งที่มุ่งเน้นการชดเชยด้วยเงิน ซึ่งไม่สามารถเยียวยาบาดแผลทางจิตใจหรือฟื้นฟูสภาพจิตใจของเด็กและเยาวชนที่มีผลกระทบต่อพัฒนาการในระยะยาวได้จริง (วันวิสาข์ ไชยพันธ์, 2562: 15) โดยสรุป มาตรการทางกฎหมายของไทยในปัจจุบันจึงยังมีลักษณะเป็นการนำกฎหมายเดิมมาปะติดปะต่อกัน ซึ่งไม่ครอบคลุมพฤติกรรมบนโลกดิจิทัลที่มีความซับซ้อนและปกปิดตัวตนได้ง่าย ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ประเทศไทยควรพิจารณาทบทวนกฎหมายเป็นกรณีเฉพาะ โดยให้ความสำคัญกับการกำหนดนิยามที่ครอบคลุม การคุ้มครองสิทธิ และการพัฒนาระบบการเยียวยาที่มีประสิทธิภาพเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ

กฎหมายของสหรัฐอเมริกา

สำหรับกฎหมายเกี่ยวข้องกับ การป้องกันและปราบปรามการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของสหรัฐอเมริกาที่เปรียบเทียบกับกรณีของประเทศไทย มีลักษณะดังต่อไปนี้ ประการแรก ลักษณะการบริหารจัดการแบบ “บูรณาการเชิงระบบ” (Comprehensive Integrated Approach) สหรัฐอเมริกามีการแบ่งแยกหน้าที่และขอบเขตอำนาจระหว่างรัฐบาลกลางและระดับมลรัฐอย่างเป็นระบบ แม้ระดับสหพันธรัฐจะยังไม่มีกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์โดยตรง แต่รัฐบาลกลางได้ใช้กฎหมายสิทธิพลเมือง (Federal Civil Rights Laws) เป็นกลไกหลักในการคุ้มครองบุคคลภายใต้หลักความเท่าเทียม โดยเฉพาะเมื่อการกลั่นแกล้งมีลักษณะ

ในขณะที่ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเฉพาะในลักษณะดังกล่าว การบังคับใช้กฎหมายยังคงอาศัยประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 (หมิ่นประมาท) มาตรา 328 (หมิ่นประมาทโดยการโฆษณา) มาตรา 392 (ทำให้ผู้อื่นเกิดความกลัวหรือตกใจ) และ มาตรา 397 (รังแก ข่มเหง คุกคาม) ซึ่งมีโทษปรับเพียงไม่เกิน 5,000 บาท ภายใต้มาตรา 397 อันเป็นโทษที่ต่ำเกินควรเมื่อเทียบกับ ความรุนแรงของผลกระทบที่เกิดขึ้น และที่สำคัญคือไม่มีบทนิยามของ “การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์” ไว้เป็นการเฉพาะ ทำให้การ บังคับใช้กฎหมายขาดความชัดเจนและครอบคลุมไม่ถึงพฤติกรรมบางประการ ประการที่สาม การบูรณาการระหว่างมาตรการทาง กฎหมายและนโยบายการศึกษา สหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญกับมาตรการในสถานศึกษาในฐานะหน่วยงานหลักในการเฝ้าระวังและ ป้องกันเหตุ กระทรวงศึกษาธิการสหรัฐฯ ได้วางมาตรฐานนโยบายประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 13 ประการ เพื่อให้มัลรัฐนำไป ปฏิบัติอย่างเป็นเอกภาพ เช่น การกำหนดหน้าที่ในการรายงานเหตุ (Mandatory Reporting) และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง รวมถึงการสนับสนุนงบประมาณผ่านโครงการ The Comprehensive School Safety Initiative (CSSI) เพื่อวิจัยและวางกลยุทธ์ รับมือความรุนแรงในโรงเรียนอย่างยั่งยืน (Children’s Issues Series: Anti-Bullying Laws, 2012) ขณะที่ประเทศไทยยังคงใช้ มาตรการตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 ซึ่งมีขอบเขตจำกัด ขาดกลไกการ รายงานเหตุที่เป็นระบบ ขาดการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และขาดการสนับสนุนงบประมาณเพื่อการวิจัยและพัฒนากลยุทธ์ป้องกัน ในระยะยาว สะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยยังคงมองปัญหาการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์เป็นเพียงเรื่องวินัยในโรงเรียน มิได้ยกระดับให้ เป็นวาระสำคัญทางสาธารณสุขและสังคมระดับชาติเช่นเดียวกับสหรัฐอเมริกา ประการที่สี่ การใช้มาตรการที่หลากหลาย นอกเหนือจากมาตรการเชิงบังคับ แนวทางของสหรัฐอเมริกาสะท้อนแนวคิดกฎหมายที่ไม่ได้พึ่งพาเพียงกฎหมายอาญา แต่เป็นการ ประสานระหว่าง (1) กฎหมายสิทธิพลเมืองระดับประเทศเพื่อธำรงความเท่าเทียม (2) กฎหมายอาญาเฉพาะของมัลรัฐที่มีสภาพ บังคับชัดเจน และ (3) นโยบายทางการศึกษาที่มุ่งเน้นการป้องปราม ซึ่งส่งผลให้การคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการกลั่นแกล้งทาง ไซเบอร์ถูกยกระดับเป็นวาระสำคัญทางสาธารณสุขและสังคมระดับชาติอย่างเป็นรูปธรรม ขณะที่ประเทศไทยยังคงเน้นมาตรการเชิง บังคับเป็นหลัก ขาดการบูรณาการกับกฎหมายด้านสิทธิพลเมือง ขาดนโยบายการศึกษาเชิงรุก และขาดการสนับสนุนงบประมาณเพื่อ การวิจัยและพัฒนากลยุทธ์ป้องกันในระยะยาว และประการที่ห้า ความพยายามในการยกระดับความคุ้มครองสู่ระดับประเทศ ร่าง กฎหมาย Megan Meier Cyberbullying Prevention Act ซึ่งมุ่งนิยามพฤติกรรมมุ่งร้ายที่กระทำซ้ำผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้เป็น ความผิดอาญาตามประมวลกฎหมายสหรัฐฯ สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการยกระดับความคุ้มครองสู่ระดับประเทศ แม้ยังไม่ ผ่านการตราเป็นกฎหมาย แต่ก็แสดงให้เห็นถึงกระแสความตื่นตัวทางสังคมและความพยายามของฝ่ายนิติบัญญัติในการสร้าง มาตรฐานกลางระดับประเทศ (Meredith, 2010) ในขณะที่ประเทศไทยยังไม่มี ความพยายามในเชิงนิติบัญญัติในลักษณะดังกล่าว ยังคงปล่อยให้ปัญหาการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์เป็นเรื่องของการปรับใช้กฎหมายที่มีอยู่ ซึ่งไม่สามารถตอบสนองต่อพลวัตของปัญหาที่ เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างทันทั่วถึง

จากประเด็นอภิปรายข้างต้นจะเห็นได้ว่าแนวทางของสหรัฐอเมริกามีความโดดเด่นในเรื่องการบริหารจัดการแบบบูรณาการเชิงระนาบ การมีกฎหมายเฉพาะในระดับมลรัฐ การบูรณาการกับนโยบายการศึกษา และการใช้มาตรการที่หลากหลาย นอกเหนือจากมาตรการเชิงบังคับ ซึ่งเป็นต้นแบบที่ประเทศไทยสามารถนำมาปรับใช้ในการพัฒนากฎหมายและนโยบายเพื่อรับมือกับการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์เป็นกฎหมายเฉพาะที่กำหนดนิยามและบทลงโทษที่ชัดเจน การพัฒนามาตรการในสถานศึกษาให้เป็นระบบและมีเอกภาพ การบูรณาการกับกฎหมายด้านสิทธิพลเมืองเพื่อคุ้มครองกลุ่มเปราะบาง และการยกระดับปัญหาให้เป็นวาระสำคัญทางสาธารณสุขและสังคมระดับชาติที่ต้องได้รับการจัดสรรงบประมาณเพื่อการวิจัยและพัฒนากลยุทธ์ป้องกันในระยะยาว

กฎหมายของสาธารณรัฐฟิลิปปินส์

จากการศึกษามาตรการทางกฎหมายของประเทศฟิลิปปินส์ในการรับมือกับการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ พบว่ามีประเด็นสำคัญดังนี้ ประการแรก รากฐานทางรัฐธรรมนูญกับการคุ้มครองเด็กจากการกลั่นแกล้ง รัฐธรรมนูญฟิลิปปินส์ ค.ศ. 1987 ได้วางรากฐานสำคัญโดยบัญญัติให้รัฐมีพันธกรณีในการปกป้องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และคุ้มครองเด็กเป็นพิเศษจากการถูกละเมิด ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่บัญญัติให้รัฐต้องคุ้มครองเด็ก เยาวชน และผู้ด้อยโอกาส และต้องป้องกันไม่ให้ถูกละเมิดสิทธิ (มาตรา 55 และ 71) อย่างไรก็ตาม การมีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญเพียงอย่างเดียวไม่อาจสร้างความคุ้มครองที่เป็นรูปธรรมได้ หากปราศจากกฎหมายลำดับรองที่กำหนดกลไกและมาตรการบังคับใช้ที่ชัดเจน ดังที่ฟิลิปปินส์ได้มีการตรากฎหมายเฉพาะรองรับ ประการที่สอง การมีกฎหมายเฉพาะเพื่อรับมือกับการกลั่นแกล้งในสถานศึกษา ฟิลิปปินส์มี Anti-Bullying Act of 2013 (RA 10627) ซึ่งกำหนดนิยามการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ไว้อย่างชัดเจน ครอบคลุมถึงการแสดงออกทางอิเล็กทรอนิกส์ทุกรูปแบบ และที่สำคัญคือข้อกำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งต้องมีนโยบายต่อต้านการกลั่นแกล้งเป็นลายลักษณ์อักษร พร้อมทั้งกำหนดหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาในการสืบสวน ดำเนินการทางวินัย และประสานงานกับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายในกรณีที่เข้าข่ายความผิดอาญา ในขณะที่ประเทศไทยยังคงใช้มาตรการทางปกครองตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 ซึ่งมีขอบเขตจำกัดและขาดเอกภาพในการบังคับใช้ ทำให้การดำเนินการของแต่ละสถานศึกษามีความแตกต่างกัน ขาดมาตรฐานกลางในการป้องกันและแก้ไขปัญหามาตรการที่สาม การบูรณาการกฎหมายหลายระดับเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปราบปราม ฟิลิปปินส์มีได้หยุดเพียงแค่กฎหมายเฉพาะในสถานศึกษา แต่ยังมี Cybercrime Prevention Act of 2012 (RA 10175) ที่เพิ่มอัตราโทษ (Penalty Enhancement) สำหรับความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา หากกระทำผ่านระบบคอมพิวเตอร์ (Heffron, 2014) สะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจว่าการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์มีความรุนแรงและการแพร่กระจายที่รวดเร็วกว่าการกลั่นแกล้งในรูปแบบเดิม จึงสมควรได้รับโทษที่สูงขึ้น นอกจากนี้ยังมี Safe Spaces Act (RA 11313) ที่ขยายความคุ้มครองไปถึงการคุกคามทางเพศผ่านระบบออนไลน์ เช่น Body Shaming หรือการเผยแพร่สื่อโดยไม่ได้รับอนุญาต ประกอบกับการเปิดช่องทางให้ผู้เสียหายสามารถฟ้องเรียกค่าเสียหายทางศีลธรรม (Moral Damages) ตามประมวลกฎหมายแพ่ง ซึ่งเป็นการเยียวยาที่ตรงกับความต้องการทางจิตใจที่แท้จริงของเหยื่อ (Sano et al., 2025) ปีพิมพ์ เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทย การบังคับใช้กฎหมายยังคงกระจัดกระจายอยู่ตามกฎหมายหลายฉบับ โดยไม่มีกฎหมายเฉพาะที่ออกแบบมาเพื่อรับมือกับการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์โดยตรง แม้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 14 และ 16 จะสามารถนำมาปรับใช้ได้บางกรณี แต่ก็ขาดรายละเอียดเกี่ยวกับการกลั่นแกล้งในบริบทของเด็กและเยาวชน ขณะที่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 397 ซึ่งเป็นบทลงโทษหลักสำหรับการรังแก ช่มเหิง หรือคุกคาม กำหนดโทษปรับเพียงไม่เกิน 5,000 บาท ซึ่งต่ำเกินควรเมื่อเทียบกับความรุนแรงของผลกระทบทางจิตใจที่เกิดขึ้น และที่สำคัญคือไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดหน้าที่ของสถานศึกษาในการป้องกัน แก้ไข และเยียวยาอย่างเป็นระบบเช่นเดียวกับฟิลิปปินส์ ประการที่สี่ การกำหนดนิยามที่ชัดเจนและครอบคลุม การที่ฟิลิปปินส์กำหนดนิยาม “การแสดงออกทางอิเล็กทรอนิกส์” ไว้ในกฎหมายอย่างละเอียด ครอบคลุมถึงข้อความ อีเมล สื่อสังคมออนไลน์ และเกมออนไลน์ ทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีความชัดเจนและลดปัญหาการตีความ ในขณะที่ประเทศไทยไม่มีนิยามทางกฎหมายของ “การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์” ไว้เป็นการเฉพาะ ทำให้การดำเนินคดีต้องอาศัยการเทียบเคียงกับความผิดฐานอื่น ซึ่งอาจไม่ครอบคลุมพฤติกรรมบางประการที่กฎหมายมิได้บัญญัติไว้ และประการที่ห้า กลไกการเยียวยาที่ครอบคลุมทั้งทางแพ่ง ทางอาญา และทางปกครอง ฟิลิปปินส์ออกแบบระบบเยียวยาที่หลากหลาย ตั้งแต่การดำเนินการทางวินัยในสถานศึกษา การดำเนินคดีอาญา การเพิ่มอัตราโทษสำหรับความผิดทางไซเบอร์ ไปจนถึงการฟ้องเรียกค่าเสียหายทางศีลธรรมตามกฎหมายแพ่ง ซึ่งเป็นการเยียวยาที่สอดคล้องกับความเสียหายหลายมิติที่เกิดขึ้นจากการกลั่นแกล้ง ขณะที่ประเทศไทยยังขาดกลไกการเยียวยาที่เป็นระบบ โดยเฉพาะการเยียวยาทางจิตใจและการฟื้นฟูสภาพสังคมให้แก่เหยื่อ ซึ่งเป็นสิ่งที่กฎหมายควรให้ความสำคัญไม่น้อยไปกว่าการลงโทษผู้กระทำผิด

จากประเด็นอภิปรายข้างต้นจะเห็นได้ว่าแนวทางของฟิลิปปินส์ในการวางรากฐานกฎหมายอย่างเป็นระบบตั้งแต่รัฐธรรมนูญลงมาถึงกฎหมายเฉพาะที่มีกลไกการบังคับใช้ที่ชัดเจน ครอบคลุมทั้งการป้องกันในสถานศึกษา การปราบปรามทางอาญาที่มีโทษเหมาะสม และการเยียวยาทางแพ่งที่ตรงกับความต้องการของเหยื่อ นับเป็นต้นแบบที่ประเทศไทยสามารถนำมาปรับใช้ในการพัฒนากฎหมายเพื่อรับมือกับการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์เป็นกฎหมายเฉพาะที่รวบรวมกลไกต่าง ๆ ไว้อย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับบริบทสังคมไทย

ตารางเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายในการจัดการการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ (Cyberbullying)

ประเด็นเปรียบเทียบ	ประเทศไทย	สหรัฐอเมริกา	ฟิลิปปินส์
1.กฎหมายเฉพาะ	ไม่มีกฎหมายเฉพาะ ใช้การนำกฎหมายหลายฉบับมาปรับใช้ (Patchwork Legislation)	มีกฎหมายเฉพาะในระดับมลรัฐ 48 มลรัฐ มีบทบัญญัติว่าด้วยการกลั่นแกล้งออนไลน์โดยเฉพาะ และ 44 มลรัฐกำหนดโทษทางอาญา	มีกฎหมายเฉพาะ คือ Republic Act No. 10627 (Anti-Bullying Act of 2013) ครอบคลุมตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษา
2. รากฐานทางรัฐธรรมนูญ	รัฐธรรมนูญ 2560 มาตรา 32คุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัว มาตรา 55 และ 71 คุ้มครองเด็กและเยาวชน	ใช้กฎหมายสิทธิพลเมือง (Federal Civil Rights Laws) เป็นกลไกหลักในการคุ้มครองภายใต้หลักความเท่าเทียม เช่น Title IV, VI, IX, ADA	รัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1987 มาตรา 15 กำหนดให้เด็กต้องได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษจากการถูกละเมิด และมาตรา 14 คุ้มครองสิทธิในการเข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียม
3. นิยามการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์	ไม่มีนิยามทางกฎหมายที่ชัดเจน ทำให้เกิดความคลุมเครือในการตีความ	มีนิยามชัดเจนในกฎหมายแต่ละมลรัฐ ครอบคลุมการกระทำผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ทุกรูปแบบ	กำหนดนิยามการแสดงออกทางอิเล็กทรอนิกส์ไว้ชัดเจน ครอบคลุมข้อความ อีเมล สื่อสังคมออนไลน์ และเกมออนไลน์
4. มาตรการในสถานศึกษา	ใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 มีขอบเขตจำกัด ขาดเอกภาพ	กระทรวงศึกษาธิการวางมาตรฐานนโยบาย 13 ประการ ให้มลรัฐนำไปปฏิบัติอย่างเป็นเอกภาพ เช่น Mandatory Reporting การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง	กำหนดให้ทุกโรงเรียนต้องมีนโยบายต่อต้านการกลั่นแกล้งเป็นลายลักษณ์อักษร ผู้บริหารมีหน้าที่สืบสวน ดำเนินการทางวินัย และประสานงานกับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย
5. การสนับสนุนงบประมาณ	ขาดการสนับสนุนงบประมาณเพื่อการวิจัยและพัฒนากลยุทธ์ป้องกันในระยะยาว	มีโครงการ The Comprehensive School Safety Initiative (CSSI) สนับสนุนงบประมาณเพื่อวิจัยและวางกลยุทธ์รับมือความรุนแรงในโรงเรียน	มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง แต่ข้อมูลการสนับสนุนงบประมาณยังไม่ชัดเจนในการศึกษานี้
6. การบูรณาการกฎหมายหลายระดับ	กฎหมายกระจัดกระจาย อาศัยประมวลกฎหมายอาญา พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ และประมวลกฎหมายแพ่ง ความเชื่อมโยง	บูรณาการระหว่าง (1) กฎหมายสิทธิพลเมืองระดับประเทศ (2) กฎหมายอาญาเฉพาะของมลรัฐ (3) นโยบายการศึกษา	บูรณาการระหว่าง (1) Anti-Bullying Act (RA 10627) (2) Cybercrime Prevention Act (RA 10175) ที่เพิ่มอัตราโทษ (3) Safe Spaces Act (RA 11313) คุ้มครองการคุกคามทางเพศออนไลน์
7. การกำหนดโทษทางอาญา	มาตรา 397 ปรับไม่เกิน 5,000 บาท ซึ่งต่ำเกินไปเมื่อเทียบกับความรุนแรงของผลกระทบ	มีการกำหนดโทษทางอาญาชัดเจน เช่น มลรัฐลุยเซียนา กำหนดให้เป็นความผิดอาญา, มลรัฐแมรีแลนด์ใช้ Grace's Law 2.0 ยกระดับเป็นความผิดอาญาร้ายแรง	มีการเพิ่มอัตราโทษ (Penalty Enhancement) ตาม RA 10175 หากกระทำผ่านระบบคอมพิวเตอร์ ผู้กระทำต้องรับโทษสูงขึ้นกว่าปกติหนึ่งระดับ
8. กลไกการเยียวยา	ทางแพ่งตามมาตรา 420 และ 423 เรียกค่าสินไหม	มีการฟ้องเรียกค่าเสียหายทางแพ่ง ควบคู่กับการ	มีกลไกการเยียวยาครบวงจร ตั้งแต่ทางวินัยในสถานศึกษา ทางอาญา และทาง

	ทดแทน แต่ไม่สามารถเยียวยาบาดแผลทางจิตใจหรือฟื้นฟูสภาพจิตใจได้จริง	ดำเนินคดีอาญา	แพ่ง โดยสามารถฟ้องเรียกค่าเสียหายทางศีลธรรม (Moral Damages) ได้
9. หน้าที่ของผู้ให้บริการแพลตฟอร์ม	ไม่มีกฎหมายกำหนดหน้าที่ให้ผู้ให้บริการต้องมีมาตรการลบเนื้อหา (Take down) ทันทีเมื่อได้รับแจ้ง	มีการกำหนดหน้าที่ในการระมัดระวัง (Duty of Care) ของแพลตฟอร์ม ต้องมีระบบคัดกรองและกลไกรับแจ้งและลบเนื้อหาที่รวดเร็ว	ข้อมูลในการศึกษานี้ไม่ชัดเจน แต่มีแนวโน้มใช้มาตรการทางกฎหมายเช่นเดียวกับประเทศตะวันตก
10. การคุ้มครองกลุ่มเปราะบาง	ยังไม่มีกลไกคุ้มครองเหยื่อบนพื้นฐานความแตกต่างทางเพศ เชื้อชาติ หรือความบกพร่องทางร่างกายและจิตใจอย่างเป็นระบบ	มีกฎหมายสิทธิพลเมืองคุ้มครองการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ ศาสนา เพศ และความบกพร่องทางร่างกายและจิตใจ ภายใต้ Title IV, VI, IX, ADA	มีการคุ้มครองเด็กเป็นพิเศษตามรัฐธรรมนูญ และขยายความคุ้มครองถึงการคุกคามทางเพศผ่านออนไลน์ตาม (Safe Spaces Act)
11. ข้อจำกัดของกฎหมาย	- ขาดนิยามที่ชัดเจน - องค์ประกอบความผิด “ซึ่งหน้า” ไม่สอดคล้องกับโลกออนไลน์ - ใช้มาตรฐานวิญญูชน ไม่ใช่ความรู้สึกของผู้ถูกระทำ - ไม่ครอบคลุมพฤติกรรมบางอย่าง เช่น การกีดกันออกจากกลุ่ม (Exclusion) - พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์มุ่งคุ้มครองระบบมากกว่าบุคคล	- ระดับสหพันธรัฐยังไม่มีกฎหมายเฉพาะ - ความแตกต่างของกฎหมายแต่ละมลรัฐทำให้การบังคับใช้ขาดเอกภาพ	- ข้อมูลในการศึกษานี้ไม่ปรากฏข้อจำกัดที่ชัดเจน

บทสรุป

1. ผลการศึกษาแนวคิดทางกฎหมายของการกลั่นแกล้งทางทางไซเบอร์นั้น มีแนวคิดพื้นฐานทางกฎหมายในการจัดการกับการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ตั้งอยู่บนหลักการคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว (Right to Privacy) และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) ซึ่งถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ได้รับการรับรองในระดับสากล (ธณัศมนต์ จันนอร์ญ, 2554: 31-32) อย่างไรก็ตาม พฤติกรรมการคุกคามย้ายฐานจากพื้นที่กายภาพเข้าสู่โลกเสมือน แนวคิดทางกฎหมายจึงต้องวิวัฒนาการจากการคุ้มครองสิทธิในเชิงรูปธรรมไปสู่การระบุมความผิดที่ครอบคลุมสภาวะทางจิตใจและการดำรงชีวิตในยุคดิจิทัล (วันวิสาข์ ไชยพันธ์, 2562: 29-30) ในเชิงอาชญาวิทยาและนิติศาสตร์ การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ถูกพิจารณาผ่านองค์ประกอบสำคัญที่แตกต่างจากความผิดฐานหมิ่นประมาททั่วไป ประการแรกคือแนวคิดเรื่อง “เจตนาคุกคาม” (Intention to Harass) ซึ่งมีได้มุ่งหวังเพียงการใส่ความให้เสียชื่อเสียง แต่มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความหวาดกลัว ความอับยศ หรือการโดดเดี่ยวเหยื่อออกจากสังคมออนไลน์อย่างเป็นระบบ (สาวิตรี สุขศรี, 2561: 272) ประการต่อมาคือแนวคิดเรื่อง “ความรุนแรงเชิงอำนาจในพื้นที่เสมือน” (Power Imbalance in Cyberspace) ซึ่งมีได้วัดจากพลังกำลังทางกาย แต่เป็นอำนาจในการเข้าถึงข้อมูล การใช้เทคโนโลยีปกปิดตัวตน (Anonymity) และความสามารถในการระดมพลังกำลังทางดิจิทัล (Digital Mobbing) เพื่อกดดันผู้ถูกระทำ (ปรเมศวร์ กุมารบุญ, 2563: 206)

นอกจากนี้ แนวคิดทางกฎหมายในปัจจุบันยังเริ่มให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบของตัวกลาง (Intermediary Liability) หรือผู้ให้บริการแพลตฟอร์มออนไลน์ โดยมองว่าแพลตฟอร์มไม่ใช่เพียงช่องทางสื่อสารทั่วไป แต่เป็นพื้นที่ที่ผู้ให้บริการมีพันธกรณีใน

การจัดวางมาตรการกำกับดูแลที่เหมาะสม (Duty of Care) เพื่อป้องกันมิให้เกิดการละเมิดสิทธิระหว่างผู้ใช้บริการ แนวคิดนี้สะท้อนให้เห็นถึงการปรับสมดุลระหว่าง “เสรีภาพในการแสดงออก กับ “หน้าที่ในการเคารพสิทธิของผู้อื่น”(รัฐสภา จูริมาต, 2566: 188) ในด้านบทลงโทษได้เสนอรูปแบบ “มาตรการทางกฎหมายแบบผสมผสาน” (Integrated Legal Measures) โดยไม่จำกัดเพียงแค่โทษทางอาญาที่มุ่งเน้นการจำคุกหรือปรับเท่านั้น แต่ยังรวมถึงมาตรการเชิงปกครองและมาตรการทางวินัย โดยเฉพาะในสถานศึกษาที่เน้นกระบวนการ “ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์” (Restorative Justice) เพื่อแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุและเยียวยาความสัมพันธ์ (Susan Hanley Duncan, 2015: 26) กล่าวโดยสรุปได้ว่า แนวคิดทางกฎหมายของการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์จึงมิใช่เพียงการขยายขอบเขตของกฎหมายเดิม แต่เป็นการสร้างบรรทัดฐานใหม่ที่มุ่งเน้นการนิยามพฤติกรรมที่ละเมิดต่อความปลอดภัย เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการใช้เทคโนโลยีโดยไม่เบียดเบียนศักดิ์ศรีและความเป็นส่วนตัวของผู้อื่น

2. วิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายและปัญหาการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของประเทศไทย พบว่าปัจจุบันประเทศไทยยังคงอยู่ในสภาวะการขาดแคลนกฎหมายเฉพาะ (Specific Law) ที่บัญญัติถึงความผิดฐานการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์โดยตรง มาตรการทางกฎหมายที่ใช้ในปัจจุบันจึงมีลักษณะเป็นการหยิบยกรบทยุติติจากกฎหมายหลายฉบับมาปรับใช้ตามลักษณะพฤติการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นรายกรณี โดยสามารถจำแนกกลไกหลักออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ มาตรการทางอาญาที่ปรับใช้ประมวลกฎหมายอาญาในฐานความผิดเกี่ยวกับชื่อเสียงและเสรีภาพ เช่น การหมิ่นประมาท (มาตรา 326) การหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา (มาตรา 328) (รุจิการย์ รุจิระวิโรจน์, 2562: 73-74) ความผิดฐานทำให้ผู้อื่นเกิดความกลัวโดยการขู่เข็ญ (มาตรา 392) การดูหมิ่นซึ่งหน้า (มาตรา 393) (รักษ์ชิตา โพธิ์พิทักษ์กุล, 2550: 56) และความผิดหลัโทษฐานรังแกข่มเหงให้ได้รับความอับอายหรือเดือดร้อนรำคาญ (มาตรา 397) (รุจิการย์ รุจิระวิโรจน์, 2562: 75) ควบคุมกำกับ มาตรการตามกฎหมายเทคโนโลยีผ่านพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 มาตรา 14 และ 16 ที่มุ่งเน้นการควบคุมข้อมูลอันเป็นเท็จและภาพตัดต่อ ตลอดจนมาตรการทางแพ่ง ตามหลักละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 และ 423 (วรภัทร รัตนพาณิชย์, 2565: 134) เพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนกรณีการไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความที่ไม่เป็นความจริง

อย่างไรก็ตามจากการวิเคราะห์ พบว่าการปรับใช้กฎหมายทั่วไปข้างต้นประสบปัญหาและอุปสรรคสำคัญหลายประการที่ทำให้การคุ้มครองผู้ถูกกลั่นแกล้งขาดประสิทธิภาพ โดยเฉพาะปัญหาด้านนิยามทางกฎหมายที่ไม่มีการกำหนดขอบเขตของ “การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์” ไว้อย่างชัดเจน ส่งผลให้เกิดความคลุมเครือในการตีความองค์ประกอบความผิด ขณะเดียวกันบทบัญญัติเดิมอย่างความผิดฐานดูหมิ่นซึ่งหน้าตามมาตรา 393 ยังมีข้อจำกัดเชิงเทคนิคที่ติดขัดอยู่กับเงื่อนไขการกระทำ “ซึ่งหน้า” นอกจากนี้พฤติการณ์ในโลกไซเบอร์เป็นการสื่อสารผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่คุุณณ์ไม่ได้อยู่ในพื้นที่เดียวกัน จึงมักไม่เข้าองค์ประกอบความผิดตามบรรทัดฐานเดิม ยิ่งไปกว่านั้น มาตรฐานการพิสูจน์ความเสียหายในคดีหมิ่นประมาทยังใช้มาตรฐานแบบวิญญูชนหรือความรู้สึกของบุคคลทั่วไปเป็นหลักในการพิจารณา ซึ่งบ่อยครั้งไม่สอดคล้องกับสภาพจิตใจที่เปราะบางของเด็กและเยาวชน ทำให้พฤติกรรมบางประการ เช่น การกีดกันทางสังคมออนไลน์ (Exclusion) หรือการล้อเลียนที่มุ่งทำลายคุณค่าในตนเอง (Self-esteem) (สุชาติ ชูสาเหาะ, 2553: 8) แต่ไม่ถึงขนาดทำลายชื่อเสียงตามมุมมองของบุคคลทั่วไป กลายเป็นพฤติกรรมที่ไม่อาจเอาผิดได้

นอกจากนี้ เจตนารมณ์ของกฎหมายเทคโนโลยีอย่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ฯ ยังมุ่งเน้นการรักษาความมั่นคงของระบบและข้อมูลสื่อสารในภาพรวมมากกว่าการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลหรือสภาพจิตใจจากการคุกคามระหว่างบุคคล โดยเฉพาะภายหลังการแก้ไขกฎหมายในปี พ.ศ. 2560 ที่จำกัดขอบเขตมาตรา 14 (1) มิให้ใช้กับความผิดฐานหมิ่นประมาท (วรภัทร รัตนพาณิชย์, 2565) ยิ่งทำให้เกิดช่องว่างในการจัดการข้อมูลเท็จที่มุ่งเป้าทำลายบุคคลเป็นการเฉพาะ ปัญหานี้ยังทวีความรุนแรงขึ้นจากการขาดบทบัญญัติที่กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของตัวกลาง (Intermediary Liability) หรือผู้ให้บริการสื่อสารสังคมออนไลน์ในการระงับหรือลบเนื้อหาที่ละเมิดสิทธิในทันที (Notice and Take-down) ประกอบกับการเยียวยาทางแพ่งที่มุ่งเน้นเพียงค่าสินไหมทดแทน ซึ่งไม่สามารถฟื้นฟูบาดแผลทางจิตใจหรือเยียวยาพัฒนาการในระยะยาวของเหยื่อได้อย่างเป็นรูปธรรม

ในท้ายที่สุด ปัจจัยด้านทัศนคติของสังคมที่บางส่วนยังมองว่าการกลั่นแกล้งเป็นเรื่องปกติ ผสมผสานกับข้อจำกัดในการสืบหาตัวผู้กระทำความผิดที่สามารถปกปิดตัวตน (Anonymity) ได้ง่ายในโลกออนไลน์ ทำให้กระบวนการพิสูจน์พยานหลักฐานดิจิทัลมีความยุ่งยากซับซ้อน ผลการวิจัยจึงชี้ให้เห็นอย่างเด่นชัดว่า มาตรการทางกฎหมายของไทยในปัจจุบันมีลักษณะเป็นเพียงการนำกฎหมายเดิมมาปรับใช้แก้ไขปัญหเฉพาะหน้า ซึ่งไม่สอดคล้องกับพลวัตของอาชญากรรมทางไซเบอร์และพฤติกรรมบนโลกดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงไป จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่ประเทศไทยต้องพิจารณาดรากกฎหมายเฉพาะหรือแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติที่มีอยู่เดิม เพื่ออุดช่องว่างเชิงโครงสร้างและยกระดับการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลอย่างยั่งยืน

3. ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างเกี่ยวกับกฎหมายการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ พบว่ากลไกทางกฎหมายของสหรัฐอเมริกาที่มีลักษณะการบริหารจัดการแบบ “บูรณาการเชิงระนาบ” (Comprehensive Integrated Approach) ซึ่งมีการ

แบ่งแยกหน้าที่และขอบเขตอำนาจระหว่างรัฐบาลกลางและระดับมลรัฐอย่างเป็นระบบ แม้ในปัจจุบันระดับสหพันธรัฐ (Federal Level) จะยังไม่มีกฎหมายเฉพาะที่บัญญัติถึงความผิดฐานการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์โดยตรง แต่รัฐบาลกลางได้ปรับใช้ กฎหมายสิทธิพลเมือง (Federal Civil Rights Laws) เป็นกลไกหลักในการคุ้มครองบุคคลภายใต้หลักความเท่าเทียม โดยเฉพาะในกรณีที่เกิดพฤติกรรมกลั่นแกล้งมีลักษณะทับซ้อนกับการเลือกปฏิบัติ (Discrimination) ภายใต้กรอบกฎหมายสิทธิพลเมือง (The Federal Civil Rights Enforcement Effort Summary, 1971: 31) บทบัญญัติสำคัญอย่าง Title IV และ Title VI แห่ง Civil Rights Act of 1964 ได้ถูกนำมาใช้เพื่อคุ้มครองบุคคลจากการถูกคุกคามบนพื้นฐานของเชื้อชาติและศาสนา ขณะที่ Title IX แห่ง Education Amendments of 1972 ทำหน้าที่เป็นปราการสำคัญในการป้องกันการเลือกปฏิบัติทางเพศในสถาบันการศึกษา ควบคู่ไปกับการใช้ Section 504 แห่ง Rehabilitation Act และกฎหมาย ADA (Americans with Disabilities Act) เพื่อคุ้มครองกลุ่มเปราะบางที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจ (กองกฎหมายต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2564: 21-23) นอกจากนี้ ยังมี ความพยายามในเชิงนิติบัญญัติเพื่อยกระดับความคุ้มครองสู่ระดับประเทศผ่านร่างกฎหมาย Megan Meier Cyberbullying Prevention Act ซึ่งมุ่งนิยามพฤติกรรมมุ่งร้ายที่กระทำผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้เป็นความผิดอาญาตามประมวลกฎหมายสหรัฐฯ (H.R. 6123 (110th): Megan Meier Cyberbullying Prevention Act, 2026)

ในส่วนของระดับมลรัฐ (State Level) พบว่ามีความตื่นตัวเชิงนโยบายและอำนาจการตรากฎหมายเฉพาะที่เข้มงวดสูงกว่าระดับสหพันธรัฐ โดยปัจจุบันมีถึง 48 มลรัฐที่มีบทบัญญัติว่าด้วยการกลั่นแกล้งออนไลน์โดยเฉพาะ และ 44 มลรัฐมีการกำหนดโทษทางอาญาที่ชัดเจน ตัวอย่างที่เด่นชัดคือ มลรัฐลุยเซียนาที่ตรากฎหมายเฉพาะให้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ต่อผู้เยาว์เป็นความผิดอาญา (Crime of Cyberbullying) และมลรัฐแมรีแลนด์ที่ใช้กฎหมาย Grace’s Law 2.0 เพื่อยกระดับการคุกคามผู้เยาว์ออนไลน์ให้เป็นความผิดอาญาร้ายแรง ขณะที่มลรัฐมิสซูรีและแมสซาชูเซตส์เน้นการบูรณาการระหว่างนโยบายต่อต้านการกลั่นแกล้งในสถานศึกษาควบคู่กับการใช้กฎหมายอาญาฐานคุกคาม (Harassment) และการสะกดรอยตาม (Stalking) เพื่อลงโทษผู้กระทำผิดอย่างได้สัดส่วน นอกเหนือจากมาตรการเชิงบังคับ (Coercive Measures) สหรัฐฯ ยังให้น้ำหนักกับมาตรการในสถานศึกษาและนโยบายเชิงรุก โดยกำหนดให้สถาบันการศึกษาเป็นหน่วยงานหลักในการเฝ้าระวังและป้องกันเหตุ กระทรวงศึกษาธิการสหรัฐฯ ได้วางมาตรฐานนโยบายประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 13 ประการ เพื่อให้มลรัฐนำไปปฏิบัติอย่างเป็นเอกภาพ เช่น การกำหนดหน้าที่ในการรายงานเหตุ (Mandatory Reporting) และการสร้างส่วนร่วมของผู้ปกครอง ตลอดจนการสนับสนุนงบประมาณผ่านโครงการ The Comprehensive School Safety Initiative (CSSI) เพื่อวิจัยและวางกลยุทธ์รับมือความรุนแรงในโรงเรียนอย่างยั่งยืน (Jing Wang, Ronald J Iannotti, Tonja R Nansel, 2009) จะพบได้ว่า พัฒนาการทางกฎหมายของสหรัฐอเมริกาจึงสะท้อนถึงแนวคิดกฎหมายที่ไม่ได้พึ่งพาเพียงกฎหมายอาญาแต่เป็นการประสานระหว่าง (1) กฎหมายสิทธิพลเมืองระดับประเทศเพื่ออ้างความเท่าเทียม (2) กฎหมายอาญาเฉพาะของมลรัฐที่มีสภาพบังคับชัดเจน และ (3) นโยบายทางการศึกษาที่มุ่งเน้นการป้องกันปรมาส่งผลให้การคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ถูกยกระดับเป็นวาระสำคัญทางสาธารณสุขและสังคมระดับชาติอย่างเป็นรูปธรรม

ดังนั้น ความแตกต่างกันระหว่างกฎหมายสหรัฐอเมริกาและกฎหมายไทยในประเด็นการคุ้มครองและหน้าที่ความรับผิดชอบของแพลตฟอร์มในการจัดการปัญหาการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ คือสหรัฐอเมริกามีการคุ้มครองและมีการระมัดระวัง (Duty of Care) โดยมีมาตรการป้องกันและจัดการกับเนื้อหาที่ละเมิดสิทธิผู้อื่นอย่างเหมาะสม มาตรการสำคัญที่ใช้คือการมีระบบคัดกรองเบื้องต้นและการมีกลไก “รับแจ้งและลบเนื้อหา” (Notice and Takedown) ที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ หากแพลตฟอร์มเพิกเฉยไม่ดำเนินการใด ๆ ทั้งที่ทราบว่ามี การคุกคามหรือคำทออย่างรุนแรงเกิดขึ้น แพลตฟอร์มต้องร่วมรับผิดชอบในฐานะผู้สนับสนุนหรือผู้ปล่อยปละละเลยให้เกิดการละเมิดสิทธิ ในทางตรงกันข้าม กฎหมายไทยยังคงมีช่องว่างสำคัญเนื่องจาก ขาดบทบัญญัติที่กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของตัวกลางหรือผู้ให้บริการแพลตฟอร์มโดยตรง เช่น พระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ไม่ได้กำหนดหน้าที่ให้ผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ต้องมีมาตรการลบเนื้อหาในทันทีเมื่อได้รับแจ้ง ในกรณีที่เป็นการกลั่นแกล้งหรือคุกคามระหว่างบุคคล ส่งผลให้เนื้อหาที่สร้างความเสียหายยังคงแพร่หลายอยู่ในระบบและเยียวยาบาดแผลทางจิตใจของเหยื่อได้ยาก การที่ไทยไม่มีกฎหมายกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของแพลตฟอร์มไว้อย่างชัดเจนและเป็นระบบเหมือนในสหรัฐอเมริกา ทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีลักษณะปะติดปะต่อ (Patchwork) และขาดประสิทธิภาพในการหยุดยั้งความเสียหายที่เกิดขึ้นในพื้นที่เสมือนจริง

สำหรับกฎหมายการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของฟิลิปปินส์วางรากฐานทางกฎหมายเพื่อรับมือกับการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์อย่างเป็นรูปธรรม โดยมีจุดเริ่มต้นที่มั่นคงจากรากฐานของรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1987 ซึ่งบัญญัติให้รัฐมีพันธกรณีในการปกป้องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และเคารพสิทธิมนุษยชนอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะมาตรา 15 ที่กำหนดให้เด็กต้องได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษจากการถูกละเมิดและเงื่อนไขที่กระทบต่อการพัฒนาการของเด็ก สอดคล้องกับมาตรา 14 ที่คุ้มครองสิทธิในการเข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียม ซึ่งรัฐมองว่าการกลั่นแกล้งเป็นอุปสรรคสำคัญที่ขัดขวางการใช้สิทธิดังกล่าว หัวใจสำคัญของมาตรการทางกฎหมายคือการ

ตรากฎหมายว่าด้วยการต่อต้านการกลั่นแกล้ง (Anti-Bullying Act of 2013 หรือ RA 10627) (The Anti-Bullying Act (RA 10627), Section 1) ซึ่งมุ่งเน้นการคุ้มครองนักเรียนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษา กฎหมายฉบับนี้มีความทันสมัยด้วยการกำหนดนิยามพฤติกรรมการกลั่นแกล้งที่ครอบคลุมถึง “การแสดงออกทางอิเล็กทรอนิกส์” (Cyber-bullying) ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นข้อความ อีเมล สื่อสังคมออนไลน์ หรือเกมออนไลน์ ที่มีเจตนาทำให้เหยื่อเกิดความกลัวต่ออันตรายทางร่างกายและจิตใจ หรือสร้างสภาพแวดล้อมที่ไม่เป็นมิตรในสถานศึกษา นอกจากนี้ยังได้กำหนดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจนให้แก่สถานศึกษา โดยบังคับให้โรงเรียนทุกแห่งต้องมีนโยบายต่อต้านการกลั่นแกล้ง และกำหนดให้ผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่สืบสวน ดำเนินการทางวินัย และประสานงานกับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายในกรณีที่การกระทำนั้นเข้าข่ายความผิดอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา (เกวลิน ต่อปัญญาชาญ และวรุฒิ เทพทอง, 2564: 169-170)

นอกเหนือจากมาตรการในสถานศึกษา ฟิลิปปินส์ยังเสริมความเข้มแข็งด้วย กฎหมายว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมทางไซเบอร์ (Cybercrime Prevention Act of 2012 หรือ RA 10175) เพื่อบังคับใช้กับพฤติกรรมกลั่นแกล้งที่เกิดขึ้นเป็นการทั่วไปบนโลกดิจิทัล จุดเด่นของกฎหมายฉบับนี้คือการเพิ่มอัตราโทษ (Penalty Enhancement) สำหรับความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา เช่น การหมิ่นประมาทออนไลน์หรือการขโมยอัตลักษณ์ หากมีการกระทำผ่านระบบคอมพิวเตอร์ ผู้กระทำจะต้องรับโทษสูงขึ้นกว่าปกติหนึ่งระดับ เพื่อให้สอดคล้องกับความรุนแรงและการแพร่กระจายที่รวดเร็วของอาชญากรรมทางไซเบอร์ (Republic Act No. 10175, Chapter I) นอกจากนี้ฟิลิปปินส์ยังได้ขยายขอบเขตการคุ้มครองผ่าน Safe Spaces Act (RA 11313) ในปี ค.ศ. 2018 เพื่อจัดการกับการคุกคามทางเพศผ่านระบบออนไลน์ เช่น การวิจารณ์รูปร่างหน้าตา (Body Shaming) หรือการเผยแพร่สื่อลามกอนาจารโดยไม่ได้รับอนุญาต ควบคู่ไปกับการใช้กลไกทางแพ่งภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ถูกลั่นแกล้งฟ้องเรียกค่าเสียหายทางศีลธรรม (Moral Damages) อันเกิดจากความทุกข์ทรมานทางจิตใจและความอับอายทางสังคม (Republic Act No. 11313, Article I) พัฒนาการทางกฎหมายของฟิลิปปินส์จึงสะท้อนถึงแนวคิดการบูรณาการกฎหมายอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การป้องกันและแก้ไขปัญหาเชิงรุกในโรงเรียนไปจนถึงการเพิ่มประสิทธิภาพในการปราบปรามผ่าน RA 10175 ซึ่งนับเป็นต้นแบบการพัฒนากฎหมายเฉพาะที่สามารถตอบสนองต่อพลวัตของการกลั่นแกล้งในยุคดิจิทัล

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของประเทศไทย สหรัฐอเมริกาและฟิลิปปินส์ โดยมีข้อเสนอแนะต่อการพัฒนากฎหมายและนโยบายของประเทศไทยดังต่อไปนี้

ประการแรก ประเทศไทยควรมีกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ ดังเช่น ฟิลิปปินส์มี Republic Act No. 10627 หรือ Anti-Bullying Act of 2013 และที่สหรัฐอเมริกามีกฎหมายเฉพาะในระดับมลรัฐถึง 48 มลรัฐ โดยกฎหมายดังกล่าวควรกำหนดนิยามของ “การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์” ให้ชัดเจน ครอบคลุมถึงการแสดงออกทางอิเล็กทรอนิกส์ทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นข้อความ อีเมล สื่อสังคมออนไลน์ หรือเกมออนไลน์ ที่มีเจตนาทำให้เหยื่อเกิดความกลัวต่ออันตรายทางร่างกายและจิตใจ หรือสร้างสภาพแวดล้อมที่ไม่เป็นมิตรในสถานศึกษา พร้อมทั้งกำหนดบทลงโทษทางอาญาที่เหมาะสมและได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของการกระทำ โดยอาจกำหนดโทษเป็นขั้นบันไดตามความรุนแรง (Penalty Enhancement) เช่นเดียวกับแนวทางของมลรัฐมิชิแกนและมลรัฐแมรี่แลนด์ของสหรัฐอเมริกา

ประการที่สอง ประเทศไทยควรกำหนดมาตรการในสถานศึกษาที่เข้มข้นและเป็นระบบ ตามแนวทางของฟิลิปปินส์ที่กำหนดให้โรงเรียนทุกแห่งต้องมีนโยบายต่อต้านการกลั่นแกล้งเป็นลายลักษณ์อักษร และกำหนดให้ผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่สืบสวน ดำเนินการทางวินัย และประสานงานกับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายในกรณีที่เข้าข่ายความผิดอาญา ประกอบกับแนวทางของสหรัฐอเมริกาที่กระทรวงศึกษาธิการได้วางมาตรฐานนโยบายเพื่อให้มลรัฐนำไปปฏิบัติอย่างเป็นเอกภาพ เช่น การกำหนดหน้าที่ในการรายงานเหตุ (Mandatory Reporting) การสร้างส่วนร่วมของผู้ปกครอง และการสนับสนุนงบประมาณผ่านโครงการ The Comprehensive School Safety Initiative (CSSI) เพื่อวิจัยและวางกลยุทธ์รับมือความรุนแรงในโรงเรียนอย่างยั่งยืน

ประการที่สาม ประเทศไทยควรบูรณาการกฎหมายหลายระดับเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปราบปราม ดังเช่นฟิลิปปินส์ที่มี Cybercrime Prevention Act of 2012 (RA 10175) ที่เพิ่มอัตราโทษสำหรับความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหากกระทำผ่านระบบคอมพิวเตอร์ และมี Safe Spaces Act (RA 11313) ที่ขยายความคุ้มครองไปถึงการคุกคามทางเพศผ่านระบบออนไลน์ ควบคู่ไปกับการใช้กลไกทางแพ่งในการฟ้องเรียกค่าเสียหายทางศีลธรรม (Moral Damages) อันเกิดจากความทุกข์ทรมานทางจิตใจ ในขณะเดียวกันควรนำแนวทางของสหรัฐอเมริกาในการใช้กฎหมายสิทธิพลเมือง (Federal Civil Rights Laws) มาปรับใช้เพื่อคุ้มครองบุคคลภายใต้หลักความเท่าเทียม โดยเฉพาะเมื่อการกลั่นแกล้งมีลักษณะที่บ่อนทำลายการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ ศาสนา เพศ หรือความบกพร่องทางร่างกายและจิตใจ

ประการที่สี่ ประเทศไทยควรกำหนดรากฐานทางกฎหมายในระดับรัฐธรรมนูญให้ชัดเจน ดังเช่นรัฐธรรมนูญฟิลิปปินส์ ค.ศ. 1987 ที่บัญญัติให้รัฐมีพันธกรณีในการปกป้องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และคุ้มครองเด็กเป็นพิเศษจากการถูกละเมิด ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่บัญญัติให้รัฐต้องคุ้มครองเด็ก เยาวชน และผู้ด้อยโอกาส แต่ยังขาดการตรากฎหมายลำดับรองที่กำหนดกลไกและมาตรการบังคับใช้ที่ชัดเจนดังเช่นฟิลิปปินส์ที่มีการตรากฎหมายเฉพาะรองรับ

ประการที่ห้า ประเทศไทยควรใช้มาตรการที่หลากหลายนอกเหนือจากมาตรการเชิงบังคับ ตามแนวคิดนิติศาสตร์ของสหรัฐอเมริกาที่ไม่ได้พึ่งพาเพียงกฎหมายอาญา แต่เป็นการประสานระหว่าง (1) กฎหมายสิทธิพลเมืองระดับประเทศเพื่ออ้างความเท่าเทียม (2) กฎหมายอาญาเฉพาะของมลรัฐที่มีสภาพบังคับชัดเจน และ (3) นโยบายทางการศึกษาที่มุ่งเน้นการป้องปราม ประกอบกับแนวทางของฟิลิปปินส์ที่เปิดช่องทางให้ผู้เสียหายสามารถฟ้องเรียกค่าเสียหายทางศีลธรรมตามประมวลกฎหมายแพ่ง ซึ่งเป็นการเยียวยาที่ตรงกับความเสียหายทางจิตใจที่แท้จริงของเหยื่อ

ประการที่หก ประเทศไทยควรยกระดับความคุ้มครองสู่ระดับประเทศอย่างเป็นรูปธรรม ดังเช่นความพยายามในเชิงนิติบัญญัติของสหรัฐอเมริกาผ่านร่างกฎหมาย Megan Meier Cyberbullying Prevention Act ที่มุ่งนิยามพฤติกรรมมุ่งร้ายที่กระทำซ้ำผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้เป็นความผิดอาญาตามประมวลกฎหมายสหรัฐฯ และดังเช่นฟิลิปปินส์ที่มีพัฒนาการทางกฎหมายอย่างต่อเนื่องจากการตรากฎหมายเฉพาะในสถานศึกษา ไปจนถึงการตรากฎหมายว่าด้วยอาชญากรรมทางไซเบอร์และกฎหมายว่าด้วยพื้นที่ปลอดภัย สะท้อนถึงแนวคิดการบูรณาการกฎหมายอย่างเป็นระบบตั้งแต่การป้องกันและแก้ไขปัญหาเชิงรุกในโรงเรียนไปจนถึงการเพิ่มประสิทธิภาพในการปราบปราม

ประการที่เจ็ด ประเทศไทยควรยกระดับปัญหาการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ให้เป็นวาระสำคัญทางสาธารณสุขและสังคมระดับชาติ โดยบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติ และแผนปฏิบัติการด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศ พร้อมทั้งจัดสรรงบประมาณเพื่อการป้องกัน แก้ไข และเยียวยาอย่างเพียงพอและต่อเนื่อง ดังเช่นที่สหรัฐอเมริกาสนับสนุนงบประมาณผ่านโครงการ The Comprehensive School Safety Initiative (CSSI) และดังเช่นที่ฟิลิปปินส์มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังครอบคลุมทั้งการดำเนินการทางวินัยในสถานศึกษา การดำเนินคดีอาญา และการเยียวยาทางแพ่ง

จากการศึกษาพบว่าทั้งสหรัฐอเมริกาและฟิลิปปินส์ต่างมีจุดเด่นที่ประเทศไทยสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ โดยฟิลิปปินส์โดดเด่นในเรื่องการมีกฎหมายเฉพาะที่กำหนดกลไกในสถานศึกษาอย่างละเอียดและการบูรณาการกฎหมายหลายระดับ ขณะที่สหรัฐอเมริกาโดดเด่นในเรื่องการบริหารจัดการแบบบูรณาการเชิงระบบ การมีกฎหมายเฉพาะในระดับมลรัฐ และการใช้มาตรการที่หลากหลายนอกเหนือจากมาตรการเชิงบังคับ ดังนั้นประเทศไทยควรพิจารณาตรากฎหมายเฉพาะ (Sui Generis Law) ขึ้นมาใหม่ในรูปแบบของ “พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์” แทนการแก้ไขเพิ่มเติมเพียงประมวลกฎหมายอาญาหรือพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์เพียงอย่างเดียว เหตุผลสำคัญที่ควรแยกเป็นกฎหมายเฉพาะคือเพื่อแก้ไขสภาวะ “กฎหมายปะติดปะต่อ” (Patchwork Legislation) ในปัจจุบันที่บทบัญญัติกระจัดกระจายและขาดเอกภาพ การมีกฎหมายเฉพาะจะช่วยให้สามารถวางระบบได้อย่างครบวงจรในฉบับเดียว ดังนี้ การกำหนดนิยามความผิดที่ชัดเจนเพื่ออุดช่องว่างของการตีความองค์ประกอบความผิดเดิม เช่น คำว่า “ซึ่งหน้า” ในประมวลกฎหมายอาญาที่ไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมในโลกออนไลน์ การบูรณาการมาตรการที่หลากหลาย กฎหมายเฉพาะจะสามารถรวมทั้งมาตรการทางอาญาที่มีการเพิ่มอัตราโทษ (Penalty Enhancement) ให้เหมาะสมกับความรุนแรง มาตรการทางแพ่งที่เน้นการเยียวยา ความเสียหายทางศีลธรรมและจิตใจ และมาตรการทางปกครองที่บังคับให้สถานศึกษามีนโยบายป้องกันอย่างเป็นระบบ และการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของตัวกลาง (Duty of Care) บัญญัติให้ผู้ให้บริการแพลตฟอร์มมีหน้าที่เชิงรุกในการระงับหรือลบเนื้อหาที่ละเมิดสิทธิอย่างรวดเร็ว (Notice and Take-down) ซึ่งกฎหมายอาญาปกติไม่สามารถบังคับใช้ครอบคลุมถึงส่วนนี้ได้ การตรากฎหมายเฉพาะในลักษณะนี้จะสอดคล้องกับต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในต่างประเทศ เช่น Anti-Bullying Act (RA 10627) ของฟิลิปปินส์ และกฎหมายเฉพาะในระดับมลรัฐของสหรัฐอเมริกา ซึ่งช่วยให้รัฐสามารถวางระบบการตรวจสอบและการเยียวยาผู้เสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล

เอกสารอ้างอิง

- กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. (2567). รายงานผลการเฝ้าระวังพฤติกรรมกรรมการถูกกลั่นแกล้งรังแก (บูลลี่) ของเด็กและ เยาวชนไทย ประจำปี 2567. กระทรวงสาธารณสุข.
- กองกฎหมายต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2564). **มาตรการในการต่อต้านและการคุ้มครองบุคคลจากการถูกกลั่นแกล้งในสังคม**. กองกฎหมายต่างประเทศ ฝ่ายค้นคว้าและเปรียบเทียบกฎหมาย.
- เกวลิณ ต่อปัญญาชาญ และวรวุฒิ เทพทอง. (2565, กรกฎาคม-ธันวาคม). กฎหมายว่าด้วยการศึกษากับมาตรการคุ้มครองเด็กจากการข่มขู่รังแกในรูปแบบดั้งเดิมและไซเบอร์. *วารสารนิติศาสตร์*. 15(2), 161-188.
- ณัฐพล ประดิษฐ์ผลเลิศ. (2568). รูปแบบของการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ และแนวทางการป้องกันในเชิงนโยบาย. *วารสาร นิติสาร*. 2(2), 129-151.
- ณัฏฐมนต์ จันนอร์ญ. (2560). การรับรองและคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของผู้ถูกข่มขู่รังแกบนไซเบอร์. *วิทยานิพนธ์ปริญญา นิติศาสตรมหาบัณฑิต*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรเมศวร์ กุมารบุญ. (2563). **ความสัมพันธ์ระหว่างการไร้วุฒิตนกับอาชญากรรมไซเบอร์**. *วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎี บัณฑิต*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. (2568, 24 มีนาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*, 142(14 ก), 1.
- ประมวลกฎหมายอาญา. (2568, 29 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*, 142(90 ก), 7.
- พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550. (2550, 18 มิถุนายน). *ราชกิจจานุเบกษา*, 124(27 ก), 4.
- รักษ์ชิตา โพธิ์พิทักษ์กุล. (2550). **มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุกคามทางอินเทอร์เน็ต**. *สารนิพนธ์ปริญญานิติศาสตร มหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*, 134(40 ก), 1.
- รัฐสภา จุริมาศ. (2566, กรกฎาคม-ธันวาคม). การศึกษาเปรียบเทียบความรับผิดชอบของผู้ให้บริการทางอินเทอร์เน็ตของกฎหมายประเทศไทยและต่างประเทศ. *วารสารรามคำแหง ฉบับนิติศาสตร์*. 12(2), 181-217.
- รุจิกรรย์ รุจิระวิโรจน์. (2562). **มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคลในทีสาธารณะ : ศึกษากรณี ถ่ายภาพและเผยแพร่ภาพ**. *วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรภัทร รัตนพาณิชย์. (2566, มกราคม-มิถุนายน). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต. *วารสารจันทร์เกษม สาร*, 29(1), 131-141.
- วัชรพล ชัยปัญญา. (2561). **การแทรกแซงความเป็นส่วนตัว: ศึกษาความรับผิดทางอาญา กรณีการเผยแพร่ภาพส่วนตัว บนสื่อสังคมออนไลน์**. *วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายอาญา คณะนิติศาสตร์*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วันวิสาข์ ไชยพันธ์. (2562). **ความผิดฐานกลั่นแกล้งเด็กบนอินเทอร์เน็ต**. *วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทย. (2568). **คู่มือความปลอดภัยบนโลกออนไลน์สำหรับเด็กและเยาวชน 2568**. UNICEF Thailand. สืบค้นข้อมูลวันที่ 26 มีนาคม 2569 จาก <https://www.unicef.org/thailand/th/reports/> คู่มือความปลอดภัยบนโลกออนไลน์สำหรับเด็กและเยาวชน 2568
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.). (2567). **รายงานสุขภาพคนไทย 2567: ความเครียด ภัยเงียบของสังคมไทย**. สืบค้นข้อมูลวันที่ 26 มีนาคม 2569 จาก <https://www.thaihealthreport.com/th/reports/2567>
- สาวิตรี สุขศรี. (2561, มิถุนายน). อาชญากรรมความรุนแรงบนอินเทอร์เน็ต. *วารสารนิติศาสตร์*. 47(2), 268-300.
- สุชาดา ชูสาเหาะ. (2553). **อิทธิพลของการถูกกีดกันทางสังคม และความอ่อนไหวต่อการถูกปฏิบัติต่อพฤติกรรมก้าวร้าวโดยตรง และพฤติกรรมก้าวร้าวแทนที่**. *วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอกชัย สิงห์ทอง. (2568). **กฎหมายสำหรับการปฏิบัติการไซเบอร์ (ทาล์ลินน์)**. กองรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ ศูนย์ไซเบอร์ กองทัพอากาศ พ.ศ. 2568.
- Candice L Odgers, Michaeline Jensen, 2021. **Adolescent Mental Health in the Digital Age: Facts, Fears and Future Directions**. Retrieved March 1. 2 0 2 6 , from <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC8221420/>.
- Children's Issues Series: Anti-Bullying Laws, 2012. Retrieved March 1. 2 0 2 6 , from

- <https://www.masslegalservices.org/content/childrens-issues-series-anti-bullying-laws>.
- Colin Murphy. (2024, June). Cyberbullying among young people: Laws and policies in selected MemberStates. EPRS | **European Parliamentary Research Service**, 762.331, 1-12.
- Costales., et al. (2022, November). **Students' Profile and Prevalence of Cyberbullying in Higher Education: Implications to the New Normal Learning**. International Conference on Frontiers of Educational Technologies., 239-257.
- Jefferson A. Costales., et al. (2022, October – December). Students' Profile and Prevalence of Cyberbullying in Higher Education: Implications to the New Normal Learning. **International Conference on Frontiers of Educational Technologies**, 131-137.
- Jessica P. Meredith, (2010, December). Combating Cyberbullying: Emphasizing Education overCriminalization. **Maurer School of Law Federal Communications Law Journal**. 63(1), 312-340.
- Jing Wang., et al. (2009, October). School Bullying Among Adolescents in the United States: Physical, Verbal, Relational, and Cyber. **Journal of Adolescent Health**. 45(4), 368-375.
- Kantita Sripa and Theeravut Ninphet. (2024, January – April). Cyberbullying among Children and Youth in Thailand: Measures to Combat It. Community and Social Development **Journal: CSDJ Formerly known as Rajabhat Chiang Mai Research Journal**. 25(1), 103-120.
- Liu, 2024 (2024). **Evaluating Disability Rights Legislation: The Impact of the Americans with Disabilities Act on Social Equality in the United States**. Communications in Humanities Research., 44,60-66.
- Republic Act No. 11313, **Article I**. Retrived **March 1. 2026**, fromhttps://lawphil.net/statutes/repacts/ra2019/ra_11313_2019.html.
- Republic Act No. 10175, **Chapter I**. Retrived **March 1. 2026**, fromhttps://lawphil.net/statutes/repacts/ra2012/ra_10175_2012.html.
- Sano., et al. (2025,) The Role of Safe Spaces Act of the Philippines in Promoting Inclusivity and Addressing Gender Discrimination and Disqualification in Educational Institution. **International Journal of Research and Innovation in Social Science (IJRISS)**. 9(8), 6484-6494.
- Susan Hanley Duncan, (2015, November). **Cyberbullying and Restorative Justice**. Cyberbullying Across the Globe., 239-257.
- The Anti-Bullying Act (RA 10627), **Section 1**. Retrived **March 1. 2026**, from https://lawphil.net/statutes/repacts/ra2013/ra_10627_2013.html.
- The Federal Civil Rights Enforcement Effort Summary, 1971. **Retrived March 1. 2026**, from <https://www2.law.umaryland.edu/marshall/usccr/documents/cr11034.pdf>.